ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਿਵੇਂ ?

ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ

ਮੇਘਰਾਜ ਮਿੱਤਰ

ਮੈਂ ਬਰਨਾਲੇ ਦੇ ਚਿੰਟੂ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ। ਫੋਨ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ, "ਅੰਕਲ ਮੈਂ ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੇ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭੰਗ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਨਮ ਕੁੰਡਲੀਆਂ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋਤਿਸ਼ੀ ਕੋਲ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਗਲੀਕ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ।" ਖੈਰ ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਾਫੀ ਲੰਬੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਲੀਕ ਹੋਣ ਦੇ ਵਹਿਮ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਜੋਤਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 25 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਚਿੱਠੀਆਂ, ਫੋਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ-ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਧਿਆਪਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਿਹੜਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਸ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੈਸਟ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਪਰ ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਇੱਕ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਸੰਘਣਤਾ, ਦਬਾਓ ਅਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਦਾ ਮਾਪ ਕਰਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਰਸਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਕਾਰ ਇੱਕ ਲਿਟਰ ਪੈਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਅੰਦਾਜ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇੰਜਣ ਬਗੈਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

ਇੱਕ ਅੰਕੜਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ ਅਰਬ ਚਾਲੀ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਅੰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡਾਂ ਨਾਲ ਸੌਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ? ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਵੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ।

ਜੋਤਿਸ਼ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨ ਕਿਵੇਂ?-ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੋਤਿਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਲਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੋਗੇ ਕਿ ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਗੈਰ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਜੋਤਿਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲੱਗਭੱਗ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਉਪਕਰਣ ਹੀ ਉਪਲੱਬਧ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾਏ ਉਹ ਠੀਕ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਰਬੀਨ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪੰਜ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਜੋਤਿਸ਼ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ-ਜੋਤਿਸ਼ੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਸੂਰਜ, ਬੁੱਧ, ਸ਼ੁੱਕਰ, ਮੰਗਲ, ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ, ਸਨੀ ਅਤੇ ਚੰਨ ਸੱਤਿਗ੍ਰਹਿ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਤੀ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਧਰਤੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰ ਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਲਾ ਰਹੇ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ III 'ਤੇ

ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਦੇ ਭਾਰਤੀ

ਰਚਨਾ ਸਿੰਘ

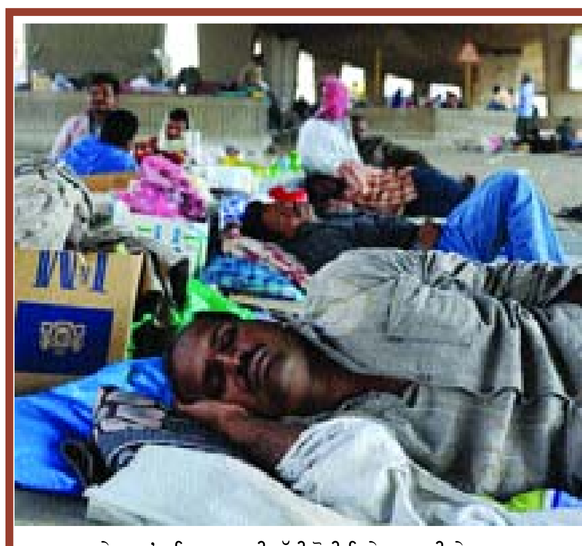

ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਅੱਧੀ ਰੋਟੀ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਬੇਹਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੇ ਹਬੀਬ ਹੁਸੈਨ ਦਾ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਫਲਾਈਟ 'ਚ ਟਾਈਲਟ 'ਚ ਛੁੱਪ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਫੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਬੀਬ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੋ ਬੱਚੇ, ਗਰਭਵਤੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਹ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਟਾਈਲਟ 'ਚ ਛੁੱਪ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਕੰਮਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਬੀਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੋ ਬੀਘਾ ਜ਼ਮੀਨ 1.25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ 'ਚ ਵੇਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਕਮ ਉਸ ਨੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਕੇਵਲ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਆ ਗਿਆ। ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਬੀਬ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਥੇ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ 80 ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ 'ਤੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨਾ ਬੇਹਤਰ ਹੈ ਜਦਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ 'ਚ 15 ਤੋਂ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਹਬੀਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਲਾਈਟ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ ਵੈਸੇ ਵੀ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਝੱਲਣਾ ਪੈਵੇ, ਉਹ ਬੇਹਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਣ ਦੇ 45 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਏਅਰ ਹੋਸਟਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਲਟ 'ਚ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਸੀਟ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਦਿੱਤਾ। 6 ਮਹੀਨੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਹਾਜ਼ੀਆ ਦੇ ਬਤੌਰ ਟਿੱਪ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਰੋਟੀ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ 'ਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੁਪਿਆ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਹਬੀਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 800 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸੇਵਿੰਗ ਕਰ ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਮੰਗਦਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 14 ਤੋਂ 18 ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਹਬੀਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯੂ. ਪੀ. ਅਤੇ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਉਹ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹਨ। ਹਬੀਬ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਨੁ: ਕਮਲਜੀਤ ਥਾਬਲਕੇ

ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਿਰਜਕ-11

ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸਿਰਜਕ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ

ਮੁਲਾਕਾਤੀ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਮਾਨ

ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਰਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ 'ਲੇਬਰ ਵੈਲਫੇਅਰ' ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ "ਨਿੱਕੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ" ਲਈ 1995 ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਲਿਖਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਬਾਲ ਗੀਤ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੇਗੋਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਘਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਲੋਂ ਨੇ ਬਾਲ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਡਾ. ਰਮਾ ਰਤਨ ਨੇ ਬਾਲ ਕਾਫਲੇ ਦੀ ਪਿਰਤ ਨਾਲ ਬਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਨਰੋਈਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਖਰੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹਿੱਤ ਤਿਆਰ ਨੇ। ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਭਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਚੰਗੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਨਾਵਲਾਂ ਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹਨ ਕਿ ਇੰਨੇ ਅਮੀਰ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਤੇ ਕੁੱਲ ਤਿੰਨ ਰਸਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਖਿੜ ਰਹੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਲ ਰਚਨਾ 1949 ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਕੇ ਛਪਵਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰੇਡੀਓ,ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇੰਡੋ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂਗਟ ਕੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚੌਖਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪਾਏਦਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਹਿਤਕ ਸਭਾਵਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਖੋਜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਰਸਰੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਮਾਂਗਟ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਤਾਂ ਤੁੱਕਬੰਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਲੇਖਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗੀਤ :-

ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਸਕੂਲੋਂ ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ,
ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਭਰ ਮੌਜਾਂ ਲੁੱਟੀਆਂ।
ਜਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦੀਆਂ ਸੈਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ
ਠੰਢੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਸੀ ਪੀਤੀਆਂ।
ਠੰਢੇ ਮਿੱਠੇ ਸੋਢੇ ਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਝੁੱਟੀਆਂ।
ਸਰਕਸ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੇਖੇ ਸੀ
ਸ਼ੇਰ, ਚੀਤੇ, ਭਾਲੂ ਪਿਆਰੇ ਦੇਖੇ ਸੀ।
ਆ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਦਾਦੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਘੁੱਟੀਆਂ...।
ਸੜਕ 'ਤੇ ਮਦਾਰੀ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਿਆ,
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉੱਤੇ ਹਾਸਾ ਦੇਖਿਆ।
ਬਾਂਦਰ ਨੇ ਬਾਂਦਰੀਆਂ ਕਈ ਕੁੱਟੀਆਂ....,
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਮਾਲ ਹੁੰਦੀ ਏ।
ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਏ,
ਸ਼ਾਮੀਂ ਅਸੀਂ ਮਾਂਗਟਾਂ ਪਤੰਗਾਂ ਲੁੱਟੀਆਂ।

ਕਹਾਣੀ/(ਤੀਸਰੀ ਤੇ ਆਖਰੀ ਕਿਸ਼ਤ)

ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਨਰਕ

ਵਰਿੰਦਰ ਆਜ਼ਾਦ

ਥੋੜ੍ਹੀ ਖਿੱਚ-ਖਿਚ ਤਾਂ ਰਹੀ। ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਕਾਫੀ ਚੁੱਸਤ ਚਲਾਕ ਔਰਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦਿਲੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿਰਫ ਉਸਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਰਣਜੀਤ ਵੀ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਾਫ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ।" ਅੱਗੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਵੀ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਧੀ ਸੀ, ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਭਰਾ ਭਰਜਾਈ ਹੀ ਸੱਭ ਕੁਝ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਐਨਾ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਵੇਖੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਅਗਰ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂ ਗਾ ਤਾਂ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਸਰਬਜੀਤ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਤੂੰ-ਤੂੰ, ਮੈਂ-ਮੈਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਫਿਰ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ। ਰਣਜੀਤ ਆਪਣੇ ਸੱਸ-ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਖੂਬ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ। ਸੱਸ ਵੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ, ਪਰ ਅਸਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ। ਉਧਰ ਸਰਬਜੀਤ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੱਭ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆ ਜਾਣ। ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਣ ਜਣੇਪਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ ਕੁੱਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਾਇਆ, ਪਰ ਬੱਚਾ ਨਾ ਬਚ ਸਕਿਆ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਬੱਦਲ ਗਹਿਰੇ ਹੋ ਗਏ।

ਸਰਬਜੀਤ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਸਰਬਜੀਤ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਰਣਜੀਤ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ। ਹੁਣ ਆਏ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਏ ਰਹਿੰਦੇ। ਧਰਮ ਸਿੰਗ ਕਦੇ ਰਣਜੀਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਰਬਜੀਤ ਦਾ। ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾੜਾ ਵੱਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਿੱਚ ਦੂਰੀਆਂ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਹੁਣ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਸਰਬਜੀਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਰਣਜੀਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਦੀ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਣਜੀਤ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਮੁਸੀਬਤ ਪੁਆ ਲਈ। ਰਣਜੀਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਹੇਠਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਧਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਮਾਲ-ਡੰਗਰ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲ ਡੰਗਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਣਜੀਤ ਨੇ ਡੰਗਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਅੱਧ ਭਿਆਲੀ ਤੇ ਰੱਖ ਲਏ, ਦੁੱਧ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਖੁਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਆਦਤ ਵੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਬਜੀਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੁੜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਬਜੀਤ ਸਰੀਰਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਰਬਜੀਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ। ਰਣਜੀਤ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਸਰਬਜੀਤ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਰਹੀ। ਵਿੱਚ-ਵਿੱਚ ਰਣਜੀਤ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਅਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਸਰਬਜੀਤ ਆ ਗਈ। ਉਸਨੇ ਬੱਸ ਇੱਕ ਰਾਗ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਪਕਾਉਣੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ।"

"ਦੇਖ ਸਰਬਜੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹੜਾ ਤੂੰ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਕਾ ਕੇ ਖੁਆਉਂਦੀ ਹੈਂ, ਅਲੱਗ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।"

"ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੌਲੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਤੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ।"

"ਨੀਅਤ ਦੀ ਮਾੜੀਏ ਤੇਰਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਉਸਨੇ, ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਛੱਡੀ ਬੈਠੀ ਹੈਂ?"

"ਤੂੰ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਰੇਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਕੋਈ ਕੱਢ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਾਬੀ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਉਂ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੀ?"

"ਤੇਰਾ ਮੱਤਲਬ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਕੱਢ ਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।"

"ਜਿੱਥੇ ਸਰਬਜੀਤ ਮੂੰਹ ਜੋਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਰਣਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਨੀਅਤ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਮਾੜੀ ਸੀ। ਬਹਾਨੇ-ਬਹਾਨੇ ਸਰਬਜੀਤ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਰਬਜੀਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਣਜੀਤ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰਦੀ। ਰਣਜੀਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅੱਗ 'ਚ ਘਿਉ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦ ਰਣਜੀਤ ਸਹੁਰੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਬਜੀਤ ਦੀ ਮਾਂ, ਭਰਾ ਅਤੇ ਪਿਉ ਨੇ ਸੱਭ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਰਣਜੀਤ ਤੇਰੀ ਮਾਂ, ਭਰਜਾਈ ਸਾਡੀ ਧੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਝ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।"

"ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਇਸਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਤੇ ਇਹ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

"ਮੇਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਚੇਤੇ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਕਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁੱਤੀਏ ਕਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਪਿਉ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਲੜਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਲੱਭਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।"

"ਘਰ ਇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਵੱਸਦੇ, ਕਦੇ-ਕਦੇ ਜਨਾਨੀ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣ ਲਈਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ। ਲਾਡਾਂ ਪਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲੀ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ III 'ਤੇ

ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਨਾਵਲ/ ਕਿਸ਼ਤ-48

ਬਾਗੀ ਮਸੀਹਾ

ਅਜੀਤ ਰਾਹੀ

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੈਰਿਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਲੱਗਭੱਗ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਰਜ ਪੰਚਮ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉੱਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੌਕਾ ਮੇਲ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇਦ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਹਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਰਜ ਪੰਚਮ ਫਰਾਂਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਫਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਾਸ਼ੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਉੱਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਚੰਗਾ ਇਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਰਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਾਂਗੇ ਮੈਂ ਜਿਸ ਵੀ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂ, ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਖ਼ਰਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਫ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਸਲਾਹ ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਅਤੇ ਨਾ ਟਾਲੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਲਈ ਰੁਕਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚੋਂ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਦਿਨ ਜਾਰਜ ਪੰਜਮ ਫਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਫਰਾਂਸ ਆ ਜਾਵਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣਗੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਸੁਝਾਅ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੈਂ ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਵਰਮਾ ਕੋਲ ਗਿਆ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੁਝਾਅ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਲਈ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਿਉਂਕਿ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਲਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਜਾਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਹਾਲੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਉਸ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਜਾਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਝਿਜਕਿਆ ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ।

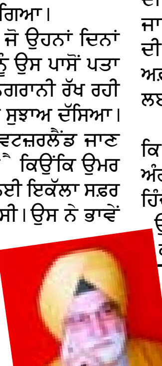

ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੂੰਜੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਲੱਗਣੀ ਲੱਗਭੱਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬੜੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਬੜੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਾ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੱਧ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਜੰਗ ਲੱਗ ਗਈ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਜੋ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਵਲੈਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਸਚਾਈ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸਵਿਸ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪੂੰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਦਾਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੰਨ ਲਈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੈ ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਰਹੇ ਹੋ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਅਕਲਮੰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਦੋਂ ਸਮਝ ਆਈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹ ਲੰਡਨ ਦੇ ਸਟਾਕ ਐਕਸਚੇਂਜ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਾਉਣੇ ਅਤੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣੇ ਸੌਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੌਖ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਸੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਏ ਹਨ।

ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਵਰਮਾ ਉਨੀ ਦੇਰ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਾਰਜ ਪੰਜਮ ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਸੂਮ ਸੀ। ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭਰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਇੱਥੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਚੰਦਾ ਨਹੀ ਸੀ ਭਰਦਾ ਪਰ ਉਹ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਜਾਂ ਪਬਲਿਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਇਹ ਦੋ ਥਾਵਾਂ (ਪੈਰਿਸ ਅਤੇ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਵਿੱਚ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਭਰਨ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੀ

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ / ਕਾਂਡ-35

ਕਿਸਾਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਗ਼ੁਲਾਮ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਅੰਡਰ ਗਰਾਉਂਡ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੰਨੇ ਘੱਟ ਬੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਮੁੱਠ ਕਣਕ ਦੀ ਬੋਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਭਰ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਦਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਬਾਕੀ ਕਣਕ ਦੀ ਬੋਰੀ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਦਾਣੇ ਹਨ ਉਹ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਜਾਨੀ ਕਿ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਬੋਰੀ ਜਿੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਭੂ-ਮਾਫੀਏ ਉਹ ਸਾਡਾ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਈਏ ਇਹ ਉਨੇਂ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੇ ਕੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਐਸ਼ ਅਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਬਾਬਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗ-ਰਲੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਕਿੰਨੀ ਲੁੱਟ ਹੋਰ ਕਰਨਗੇ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਰਬ ਕੰਟਰੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲੱਕੜੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਐਸ਼ ਓ ਅਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਗ਼ੁਲਾਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇਸ ਨਾਲ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ, ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੱਝਾਂ ਗਾਵਾਂ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਐਮ.ਪੀ. ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੀ ਲਹੂ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਟੈਕਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਰੀਕਾ
98760-34567

ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ, ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਹੀ ਖੋਹਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਉਂਗਾ ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਉਣ ਦੇਵੇਗੀ? ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਔਲਾਦ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਲਾਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮਾਫ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲਈ ਇਹ ਅੰਦੇਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀਆਂ।

ਇਹ ਭੂ-ਮਾਫੀਆ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਕਿਸਾਨ ਰਹੇ ਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਰਫ਼ ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੋਣਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਘਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਖੋਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਥੱਲੇ ਦੱਬ ਦਿੱਤੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਉਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ 'ਤੇ ਘਰ ਵੇਚ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫ਼ਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਕਈ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੇਚ ਕੇ ਫਲੈਟ ਲੈ ਲਈਏ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਿਸਾਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਫਲੈਟ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪੈਸੇ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਫਲੈਟ ਵੀ ਡਿੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਿਰ ਗਰੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਸੌਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਉੱਤੇ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਬਿੱਲਕੁਲ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਚੋਰ, ਡਾਕੂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਗੁਨਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਡਾਕੂ, ਸਮਲਗਰ, ਮਾਫੀਆ ਦੇ ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੈਂਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਊਸ਼ਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਫਿਰ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਕੁੱਝ ਕਰਾਂਗੀ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਬਲਵੀਰ ਨੇ ਗੁਰਮੀਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂਗੀ।

ਮੈਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਬਗਾਵਤ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਾਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕਣਗੇ। ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਮੈਂ ਕਹਾਂਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਡਾਈਰੀਆ ਹੈ। ਮੈਂ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ III 'ਤੇ